

WYROK Z DNIA 28 PAŹDZIERNIKA 2011 R.
SNO 41/11

Przewodniczący: sędzia SN Stanisław Zabłocki

Sędziowie SN: Małgorzata Gersdorf (sprawozdawca), Barbara Skoczowska.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny z udziałem sędziego Sądu Apelacyjnego – Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Apelacyjnego oraz protokolanta po rozpoznaniu w dniu 28 października 2011 r. sprawy sędziego Sądu Okręgowego w związku z odwołaniem obwinionej od wyroku Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 15 grudnia 2010 r., sygn. akt (...)

- 1) zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił sędziego Sądu Okręgowego i – na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych – współobwinionego sędziego Sądu Okręgowego X.Y. od przypisanych im przewinień służbowych, polegających na oczywistej i rażącej obrazie przepisów prawa;
- 2) obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania dyscyplinarnego za postępowanie odwoławcze.

Uzasadnienie

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 15 grudnia 2010 r., sygn. akt (...), sędzia Sądu Okręgowego uznana została za winną tego, że w okresie od dnia 21 lipca 2006 r. do dnia 25 września 2007 r. dopuściła się oczywistej i rażącej obrazę przepisów prawa, polegającej na tym, iż pełniąc funkcję przewodniczącej Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w A. i z tego tytułu kierując i nadzorując pracę tegoż Wydziału z naruszeniem art. 46 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz.1070 ze zm.) doprowadziła do niewłaściwej obsady składu Sądu przez sędziego Sądu Okręgowego X.Y., który będąc delegowanym na podstawie art. 77 § 8 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych orzekał w pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w sprawach sygn. akt: I C 407/04, I C 23/05, I C 154/05, I C 178/05, I C 229/05, I C 269/05, I C 273/05, I C 279/05, I C 281/05, I C 27/06, I C 47/06, I C 54/06, I C 58/06, I C 73/06, I C 83/06, I C 84/06, I C 98/06, I C 99/06, I C 109/06, I C 114/06, I C 123/06, I C 128/06, I C 129/06, I C 133/06, I C 143/06, I C 147/06, I C 149/06, I C 153/06, I C 154/06, I C 163/06, I C 167/06, I C 177/06, I C 184/06, I C 187/06, I C 188/06, I C 190/06, I C

208/06, I C 209/06, I C 213/06, I C 215/06, I C 218/06, I C 219/06, I C 223/06, I C 227/06, I C 228/06, I C 229/06, I C 234/06, I C 238/06, I C 239/06, I C 243/06, I C 244/06, I C 3/07, I C 7/07, I C 8/07, I C 9/07, I C 14/07, I C 17/07, I C 18/07, I C 19/07, I C 23/07, I C 24/07, I C 27/07, I C 33/07, I C 34/07, I C 37/07, I C 38/07, I C 39/07, I C 43/07, I C 44/07, I C 47/07, I C 48/07, I C 49/07, I C 53/07, I C 54/07, I C 57/07, I C 58/07, I C 59/07, I C 63/07, I C 68/07, I C 73/07, I C 78/07, I C 83/07, I C 84/07, I C 89/07, I C 93/07, I C 94/07, I C 99/07, I C 103/07, I C 104/07, I C 114/07, I C 118/07, I C 119/07, I C 128/07, I C 129/07, I C 133/07, I C 154/07, I C 167/07, I C 177/07, I C 178/07, I C 179/07, I C 183/07, I C 184/07, I C 188/07, I C 193/07, I C 207/07, I Co 38/06, I Co 42/06 Sądu Okręgowego, co stanowiło bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 379 pkt 4 k.p.c., tj. popełnienia przewinienia służbowego statuowanego w art. 107 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Na podstawie art. 108 § 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny umorzył postępowanie wobec obwinionej w zakresie wymierzenia kary dyscyplinarnej.

Tym samym wyrokiem uznano za winnego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego sędziego Sądu Okręgowego X.Y. za to, że orzekał w pierwszej instancji w składzie jednego sędziego, będąc delegowanym do sądu wyższego, ale nie posiadając upoważnienia Ministra Sprawiedliwości do przewodniczenia składowi. Również w stosunku do tego obwinionego umorzono postępowanie w zakresie wymierzenia kary z uwagi na przedawnienie z art. 108 § 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

W motywach swego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny wskazał, iż wina obwinionych w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego nie budzi zastrzeżeń. Niewątpliwie doszło do naruszenia prawa w sposób rażący i oczywisty. Ocena, iż naruszenie prawa miało *ad casum* charakter rażący i oczywisty wynika z faktu, że w okresie od dnia 15 października 2004 r. do dnia 25 września 2007 r. sędzia Sądu Okręgowego X.Y. wydał wyroki w 67 sprawach, z czego w 27 sprawach wyroki zostały uchylone z uwagi na wadliwą obsadę sądu. Odpowiedzialność za taki stan rzeczy obciąża zarówno Przewodniczącą Wydziału, jak i sędziego X.Y.

Oceny, iż w sprawie doszło do naruszenia prawa w sposób rażący i oczywisty nie zmienia – zdaniem Sądu Apelacyjnego – fakt, iż rozpoznając środki odwoławcze od orzeczeń ferowanych przez sędziego X.Y., Sąd Apelacyjny w kilku sprawach nie stwierdził nieważności postępowania, a w jednej ze spraw (sprawa I ACa 474/07) wystąpił do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym, dotyczącym skutków zasiadania w charakterze przewodniczącego, sędziego delegowanego na podstawie § 8 art. 77

ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych bez powierzenia przez Ministra Sprawiedliwości prawa przewodnictwa.

Odwołanie od tego wyroku wniosła sędzia Sądu Okręgowego, zarzucając mu:

1) błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku i mający wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, że obwiniona dopuściła się zarzucanych jej czynów, mimo iż w świetle całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika wniosek odmienny, a także

2) obrazę przepisów prawa procesowego, która miała wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj. art. 7 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., art. 424 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Stawiając powyższe zarzuty, obwiniona wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny zważył, co następuje:

Odwołanie obwinionej zasługuje na uwzględnienie, przede wszystkim z uwagi na naruszenie art. 107 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, polegające na przyjęciu, że obwiniona sędzia dopuściła się zarzucanych jej czynów, mimo iż w świetle całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż *ad casum* nie doszło do oczywistego naruszenia prawa. Przewinieniem służbowym, o którym mowa w art. 107 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych jest bowiem tylko takie naruszenie przepisów prawa, któremu można przypisać jednocześnie dwie cechy: musi być ono oczywiste oraz rażące. Dla uznania obrazę przepisów prawa za przewinienie dyscyplinarne konieczne jest przypisanie jej obu omawianych cech łącznie, od strony podmiotowej natomiast do przypisania sędziemu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego konieczna jest wina, wystarczy jednak każdy rodzaj winy, także wina nieumyślna (por. wyrok SN z 12 stycznia 2011 r., SNO 53/10 – LEX nr 694246).

Kwestia nieważności postępowania w sprawie toczącej się w sądzie okręgowym w pierwszej instancji, w której orzekał – jako przewodniczący – sędzia sądu rejonowego delegowany na podstawie art. 77 § 8 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych bez powierzenia mu przez Ministra Sprawiedliwości prawa przewodniczenia, (art. 46 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych) została w judykaturze dostatecznie i jednoznacznie wyjaśniona i uznana za naruszenie prawa (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 kwietnia 2004 r., III SK 26/04, OSNP 2005, nr 5, poz. 72 i z dnia 3 lutego 2005 r., WA 31/04, OSNKW 2005, nr 5, poz. 34, oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2004 r., II UKN 366/00, OSNAPUS 2002, nr 3, poz. 81 i postanowienie z 27 lutego 2008 r. III CZP 103/07). Tezę tę potwierdza także nowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego (por. np. wyrok SN

z 6 maja 2010 r., II PK 345/09) i przyjęta w nim teza, że, sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym składu sądzącego w sądzie wyższym, chyba, że Minister Sprawiedliwości przyzna takiemu sędziemu prawo przewodniczenia w sprawach rozpoznawanych przez sąd okręgowy w pierwszej instancji. Naruszenie tej zasady ustrojowej powoduje nieważność postępowania cywilnego.

W przepisie art. 77 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych przewidziano instytucję tzw. małej delegacji, czyli delegowania sędziego sądu rejonowego, w ramach okręgu sądowego, przez prezesa sądu okręgowego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie. Z takimi delegacjami mieliśmy do czynienia w omawianym przypadku. Delegowanie na zasadzie wspomnianego art. 77 nie może jednak obejmować sytuacji, która – wbrew zasadzie wynikającej z art. 46 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych – oznaczałaby przyznanie sędziemu sądu rejonowego, delegowanemu do sądu okręgowego przez prezesa sądu okręgowego, prawa przewodniczenia w sprawach rozpoznawanych przez ten sąd w pierwszej instancji, w składzie jednego sędziego i dwóch ławników albo w składzie jednego sędziego (co de facto oznacza delegowanie do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie okręgowym w sprawach rozpoznawanych w pierwszej lub w drugiej instancji w składach zawodowych, jednak bez prawa przewodniczenia składowi sądzącemu). Sprzeciwia się bowiem temu zasada, że sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym składu sądzącego w sądzie wyższym. Jest zatem bezdyskusyjne, iż obwiniona naruszyła przepis prawa. Owo naruszenie, z uwagi na skutki w postaci nieważności postępowania w sprawach, w których orzekał sędzia Sądu Okręgowego X.Y. jest szkodliwe społecznie i należy je uznać za rażące.

Jednakże działaniom obwinionej, która dopuściła do wadliwej obsady sądu, nie można przypisać, zdaniem Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego, cechy oczywistego naruszenia prawa. To zaś wyłącza możliwość oceny, że doszło do przewinienia służbowego, które wiąże się jednocześnie z rażącym i oczywistym naruszeniem prawa. Skoro Sąd Apelacyjny w kilkunastu sprawach w zakresie kontroli instancyjnej nie dopatrywał się nieważności postępowania w omawianej tu sytuacji, trudno ocenić, iż na obszarze apelacji (...) kwestia była oczywista. Jest to nieobojętne dla niniejszego postępowania dyscyplinarnego, bowiem w pierwszym rzędzie to na sądzie drugiej instancji ciąży obowiązek weryfikacji błędnych orzeczeń. Co więcej, w ramach nadzoru judykacyjnego to właśnie z apelacji (...) wystąpiono z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego, co do nieważności postępowania w sytuacji orzekania przez sędziego delegowanego do wyższej instancji bez powierzenia prawa przewodniczenia. Problem zatem istniał, a jego rozwiązanie nie było dla apelacji (...) jednoznaczne.

Zdaniem Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego naruszenie prawa przez obwinioną – sędziego Sądu Okręgowego – z uwagi na powyższe nie było oczywiste w

uwarunkowaniach faktycznych niniejszej sprawy. Stąd postępowanie obwinionej nie podlegało pozytywnej weryfikacji przez pryzmat art. 107 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych i nie pozwalało *ad casum* na subsumpcję tego przepisu, co w efekcie nie mogło prowadzić do oceny, iż obwiniona dokonała zrzucanego jej przewinienia służbowego.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny zmienił też na zasadzie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych zaskarżony wyrok na korzyść współobwinionego. Podstawą takiego działania Sądu Dyscyplinarnego i w konsekwencji zmiana orzeczenia na korzyść współobwinionego, który nie wniósł środka odwoławczego, były "te same względy", które stały się podstawą zmiany orzeczenia w stosunku do obwinionej, do której środek się odnosił (*gravamen commune*).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji wyroku.